

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Normalleşme Arayışında Yoruluyoruz

Hatırlıyorum 90'lı yılların bıkırtıcı çalkantıları, yerli malı ve ithal krizleri sonrasında 2001 krizine doğru sürüklenirken özellikle İstanbul'da yoğunlaşan ekonomi tartışmalarının ana teması "normalleşme" arayışıydı. Aslında bu kavramdan çeşitli kesimlerin anladığı farklı da olsa, 80'li yılların başından yani Özal döneminden başlayarak adı konmadan hatta bazen inkar edilerek girilen çabaların ve çatışmaların temelinde Türk ekonomisinin normalleştirilmesine dönük program denemeleri ile mevcut yapının direnç tepkilerinin bulunduğu söylemek yanlış olmaz. Bu çerçevede normalleşme ile kastedtiğimiz, serbest piyasa ekonomisi özelliklerine daha fazla yaklaşan, kısa vadeli konjonktür hareketlerine/faiz ve kur dalgalanmalarına kilitlenmekten kurtulan, reel büyüklüklerin, üretimin, verimliliğin, ihracatın ve istihdamın gündemi ve temel kaygıları teşkil ettiği bir atmosferdir.

2007 yılına bu yönde bir ölçüde umutlanarak girdiğimiz, ama daha sonra ilk olarak kendi yarattığımız makas değişiklikleri ve kutuplaşmalarla raydan çıkmaya başladığımız, sonra da başta pek umursamadığımız küresel krizin etkisiyle savrularak geriye düştüğümüz malum. Yerel seçimleri atlattıktan ve G-20 toplantısıyla kazanılan küresel moralden sonra bizde de bir toparlanma çabası gözleniyor. Ekonomi ile ilgili bakanların ortaklaşa açıkladıkları "katılım öncesi ekonomik program", ipin ucunun kaçmakta olduğu korkusuyla bozulan moralleri biraz düzeltti.

Mali disiplin çapasına veda mı?

Biliyorsunuz 2002-2007 dönemindeki ekonomik başarının kritik iç çapası mali disiplin, bütçe dengesi ve faiz dışı fazla idi. (AB ve IMF dış çapalarına ilave olarak) Ancak seçim ortamının ve küresel kriz yansımalarının çifte etkisiyle geçen yılın son ve bu yılın ilk çeyreğinde bu çapa yerinden oynadı. Buna karşılık daha ilk günden gerçekçi olmadığı belli olan 2009 bütçesindeki hedefler yapılan son açıklamaya kadar değiştirilmeyince çok ihtiyaç duyulan güven konusunda kriz belirsizliği devam etti. Doğrusu, program açıklamasından ve seçimden önce de "dördüncü paket" diye

adlandırılan vergi indirimleri ile krizin derinliği ve müdahale gereği dolaylı olarak kabul edilmişti. Ne var ki paketin piyasalarda yarattığı canlanmanın geçici olması ve öngörülen üç ay sonundaki durumun kestirilememesi bir başka belirsizlik boyutu yaratıyor.

Katılım Öncesi Program'da öncelikle 2009 için eski pozitif yüzde 4 büyüme'nin yüzde 3.6 küçülmeye revize edilmesi, nispeten iyimser senaryoya göre gerçekçi sayılabilir. Milli gelirin yüzde 5'i olarak öngörülen bütçe açığı, ilk çeyrekteki çarpıcı bozulmanın yıl boyunca bir ölçüde düzeleceğini varsayıyor. 2010 ve 2011 için açık tahmini ise milli gelire oranla sırasıyla yüzde 3.75 ve 3.50. Bu durum, faiz dışı fazla hedeflerini de aşağıya çekiyor ve faiz dışında da hafif te olsa açık oluşuyor. Küçülmenin vergi gelirlerinde yarattığı düşüş ve krizi savmak için ekonomiyi canlandırma paketinin gerektirdiği genişletici harcama politikaları, kamu maliyesi yönetimini bıcağına bir denge sağlama zorluğuyla karşı karşıya bırakacak. Bunun muhtemel vergi artışları ya da harcama kısıntıları açısından nasıl sonuç vereceğini önümüzdeki aylarda göreceğiz. Zaten içeride ve dışarıda pek çok iktisatçı, küçülme ve bütçe açığı hedeflerini iyimser buluyor.

Daha önce "orta vadeli program" da önemi vurgulanan "mali kural" içeriğinin de 2009'da TBMM'ye sunulacağı, ancak bütünüyle uygulamaya geçmesinin 2011'e bırakılacağı açıklandı. Bu da normalleşme umudunun biraz daha erteleneceğinin bir başka işareti.

IMF kaynağının önemi arttı

Gerek küresel krizden çıkış beklentilerinin, gerekse Türkiye'nin kısmen kesinleşen 2009 ilk yarı sonuçlarının olumsuzluğu, mecburen vazgeçilecek mali disiplin çapasına bir de IMF çapasında ortaya çıkabilecek riski kaldırmıyor. Üstelik artık IMF'nin yeşil ışığından da çok sağlayacağı kaynak ve bunun ülkenin finansman ve yapısal silkinme programına en fazla katkı sağlayacak şekilde nasıl kullanılacağı öne çıkıyor. G-20 ile şekillenen yeni küresel düzen parametreleri ile IMF'nin

daha esnek, cesur ve sorumlu bir danışman gibi davranabilecek olması bir avantaj.

IMF kaynağının reel kesimdeki tıkanmaları çözücü ve tehlike arzeden sanayi gerilemesi ile işsizlik artışını durdurucu yönde kullanılabilmesi ise, Başbakan Yardımcısı Ekren'in de kabul ettiği gibi, maharet gerektirecek.

Hamaset yerine gerçekçilik

Ama iş eninde sonunda Türkiye'nin kendi yapısal dönüşümünü ve büyüme stratejisini hayata geçirebilmesine dayanıyor. Seçim öncesinde hükümet kanadında görülen ve eleştirilen iyimserlik, şimdi de sürdürülebilir olmayan vergi indirimleri ile özel kesimde artan abartılı özgüven ifadelerine bulaşıyor. Özellikle reel kesim sözcülerinin, yıllardır ihmal edilen sorunlarına ve ölçek/verimlilik/kalite odaklı gerçekçi çözümlere odaklanması şart. Öneriler de bu sorumlulukla şekillenmeli.

Unutmayalım, ekonomide hamaset ile sonuç alınmıyor!..